

Driftsformer för sjukhus

Till socialutskottet

Socialutskottet har den 20 mars 2007 beslutat att bereda utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 2006/07:52 *Driftsformer för sjukhus* jämte följdmotioner i de delar som berör utbildningsutskottets beredningsområde.

I yttrandet behandlas motionerna 2006/07:SoU10 (v), 2006/07:SoU11 (s), 2006/07:SoU12 (s), 2006/07:SoU13 (s), 2006/07:SoU14 (s) och 2006/07:SoU15 (mp). Utskottet avgränsar yttrandet till att avse regeringens lagförslag och dess inverkan på forskning och högre utbildning som bedrivs i anslutning till hälso- och sjukvården.

Forskning och utbildning inom hälso- och sjukvården

Propositionen

I propositionen lämnar regeringen förslag på lagändringar avseende driftsformer inom hälso- och sjukvården. Regeringen föreslår ett upphävande av bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) om att landsting som överlämnar till någon annan att bedriva hälso- och sjukvård vid ett sjukhus i avtalet ska ange villkor om att verksamheten ska drivas utan syfte att ge vinst och uteslutande bedrivs med offentlig finansiering och vårdavgifter. Vidare föreslås ett upphävande av bestämmelsen om att drift av hälso- och sjukvård som ges vid ett regionsjukhus eller en regionklinik inte får överlämnas till någon annan. I propositionen föreslås också att bestämmelserna om att varje landsting ska bedriva hälso- och sjukvård vid minst ett sjukhus utan att uppgift överlämnas till någon annan ska avskaffas.

I propositionen framhåller regeringen att valet av driftsform för region-sjukhus inte är avgörande för en långsiktigt framgångsrik forskningsverksamhet inom hälso- och sjukvården. Mer betydelsefullt är goda samverkansformer mellan universitet och sjukvårdshuvudmän (propositionen s. 12). Regeringen anser vidare att det vid överlämnandet av verksamhet på entreprenad är av största vikt att förutsättningarna för forskning och utbildning

säkras. Det är därför angeläget att landstingen, i samband med överlämnandet av verksamhet vid sjukhus, under överenskomna former samråder med berört universitet (s. 13).

Motioner

Socialdemokraterna menar i motion 2006/07:SoU11 att forskning och utbildning vid universitetssjukhusen bör säkerställas genom att verksamheten bedrivs i offentlig regi. Man menar också att den högspecialiserade vården är forskningsintensiv och bör styras av vad som på lång sikt främjar allmänintresset och inte vad som i ett kortare perspektiv framstår som ekonomiskt fördelaktigt.

Enligt motion 2006/07:SoU14 (s) finns det risk för att privata vårdgivare inte kommer att intressera sig för arbetsuppgifter som är kommersiellt ointressanta, bl.a. utbildning och forskning. Motionärerna menar vidare att de svenska universitetssjukhusen har en särställning när det gäller att utveckla nya behandlingsmetoder och läkemedel. De utgör den centrala delen i ett innovationssystem som kännetecknas av ett nära samarbete mellan sjukvård, forskning och industri som har mycket stor betydelse för svensk tillväxt och sysselsättning.

Vänsterpartiet skriver i motion 2006/07:SoU10 att propositionens förslag på sikt kan hota både forskning och utbildning inom hälso- och sjukvårdsområdet. Man hänvisar till Karolinska Institutets remissvar som uttrycker tveksamhet till att privata vårdgivare kommer att intressera sig för forskning och utbildning.

Miljöpartiet menar i motion 2006/07:SoU15 att ett viktigt skäl till att inte tillåta att verksamhet vid regionsjukhus överlämnas till privata entreprenörer är deras koppling till forskning och utbildning. Regionsjukhusen har ett särskilt förhållande till staten genom att läkarnas grundutbildning sker i nära samverkan med universiteten och genom att en stor del av forskningen bedrivs där. Medicinsk forskning och utbildning samt tillgång till läkare i hela landet är dock nationella angelägenheter som inte bör hantteras enbart på landstings- eller regionnivå. Vidare befarar Miljöpartiet att propositionens förslag kan leda till att verksamheten vid regionsjukhusen splittras och drivs av ett flertal entreprenörer. Även detta skulle försvåra en långsiktig forsknings- och utbildningsverksamhet.

Motionerna 2006/07:SoU12 (s) och 2006/07:SoU13 (s) berör inte hur propositionens förslag kan påverka forskning och utbildning inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Utbildningsutskottets bedömning

Samverkan mellan lärosäten och vårdgivare är av stor betydelse för forskning och högskoleutbildning inom hälso- och sjukvårdsområdet. Betydelsen av samverkan inom dessa områden uttrycks även i lagstiftning och i avtal.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen (26 b §) ska landstingen och kommunerna medverka vid finansiering, planering och genomförande av kliniskt och folkhälsovetenskapligt forskningsarbete. Landstingen och kommunerna ska i den omfattning som behövs samverka med varandra och med berörda universitet och högskolor.

Även läkares rätt till allmän- och specialiseringstjänstgöring uttrycks i hälso- och sjukvårdslagen (15 §). I landstingen ska finnas möjligheter till anställning för läkares allmäntjänstgöring i sådan omfattning att alla läkare som avlagt läkarexamen och läkare med utländsk utbildning som föreskrivits allmäntjänstgöring ges möjlighet att fullgöra praktisk tjänstgöring för att få legitimation som läkare. I landstingen ska det också finnas möjligheter till anställning för läkares specialiseringstjänstgöring i en omfattning som motsvarar det planerade framtida behovet av läkare med specialistkompetens i klinisk verksamhet.

De övergripande formerna för samverkan mellan staten och vissa landsting (regioner) gällande grundutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling regleras i det s.k. ALF-avtal som gäller fr.o.m. 2004. I avtalet regleras landstingens ersättning från staten för åtagandena att medverka i läkarutbildning och kliniskt inriktad medicinsk forskning. Av ALF-avtalet framgår även att respektive landsting och universitet för samverkan och beredning ska bilda ett gemensamt ledningsorgan. I detta organ är landstingets och universitetets ledningsnivåer representerade och verkar på jämbördiga villkor. Ledningsorganet beslutar bl.a. om hur samarbetsorganisationen på underordnade nivåer ska utformas.

Det centrala ALF-avtalet kompletteras av regionala avtal mellan berörda landsting (regioner) och universitet. I dessa regleras bl.a. vilka enheter inom landstingets vårdorganisation som ska bedriva utbildning, forskning och utveckling. Även prioriteringar och fördelning av resurser avtalas regionalt.

Samverkan mellan staten och landstingen gällande utbildningar inom vårdområdet regleras i en principöverenskommelse som träffades mellan staten och Landstingsförbundet år 2001. Överenskommelsen godkändes av riksdagen (bet. 2000/01:UbU17). Enligt överenskommelsen ska landstingen erbjuda platser för klinisk praktik inom ramen för vissa högskoleutbildningar. Parterna var också överens om betydelsen av samverkan mellan högskola och vårdgivare för utveckling av den kliniska praktiken inom vårdutbildningarna.

Angående klinisk forskning vill utskottet påpeka att regeringen nyligen beslutat att utse en utredare som fått i uppdrag att utreda den kliniska forskningens situation med beaktande av såväl hälso- och sjukvårdens som forskningens behov och villkor (dir. 2007:39). I utredarens uppdrag ingår att beskriva organisatoriska frågor, resurstilldelning samt forskningens kvalitet. Utredaren ska även belysa företagets förutsättningar att genomföra kliniska prövningar i Sverige. Med utgångspunkt från dessa beskrivningar ska utredaren lämna förslag till åtgärder för att stärka den kliniska forsk-

ningen. Utredaren ska redovisa uppdraget slutligt senast den 31 mars 2009. Ett delbetänkande som omfattar åtgärdsplanen ska lämnas senast den 15 februari 2008. Regeringens målsättning är att den forskningspolitiska proposition som planeras till hösten 2008 ska innehålla åtgärdsförslag gällande den kliniska forskningen.

Regeringen har även beslutat att inrätta en särskild delegation som ska utgöra ett samtalsforum gällande klinisk forskning. Delegationen ska bestå av representanter för Sveriges Kommuner och Landsting, enskilda landsting, universiteten, Vetenskapsrådet, Vinnova samt näringslivet. Delegationen förfogar över 30 miljoner kronor under en treårsperiod för bl.a. samverkansprojekt och informationssatsningar.

Utbildningsutskottet anser det vara av stor betydelse att förutsättningarna för att bedriva högkvalitativ forskning och högskoleutbildning inom hälso- och sjukvården upprätthålls och utvecklas. Utbildningsutskottet delar inte motionärernas uppfattningar om att propositionens förslag kommer att inverka negativt på dessa verksamheter. Utskottet utgår från att förutsättningarna för forskning och utbildning beaktas om verksamhet överlämnas till privata företag. Liksom regeringen vill därför utskottet understryka betydelsen av att landsting som överlämnar verksamhet till privata företag samråder med berört universitet angående villkoren för forskning och högskoleutbildning inom hälso- och sjukvården.

Med hänvisning till vad som här anförts anser utbildningsutskottet att socialutskottet bör tillstyrka propositionen och avstyrka motionsyrkandena.

Stockholm den 27 mars 2007

På utbildningsutskottets vägnar

Sofia Larsen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sofia Larsen (c), Marie Granlund (s), Margareta Pålsson (m), Mats Gerdau (m), Mikael Damberg (s), Gustav Blix (m), Ulf Nilsson (fp), Louise Malmström (s), Betty Malmberg (m), Ibrahim Baylan (s), Gunilla Tjernberg (kd), Lars Hjalmered (m), Rossana Dinamarca (v), Peter Hultqvist (s), Ulrika Carlsson i Skövde (c), Mats Pertoft (mp) och Magdalena Streijffert (s).

Avvikande mening

Forskning och högskoleutbildning inom hälso- och sjukvården (s, v, mp)

Marie Granlund (s), Mikael Damberg (s), Louise Malmström (s), Ibrahim Baylan (s), Rossana Dinamarca (v), Peter Hultqvist (s), Mats Pertoft (mp) och Magdalena Streiffert (s) anför:

Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet avvisar regeringens förslag om att öppna för privatisering av universitetssjukhusen. Förslaget innebär ett hot inte bara mot medborgarnas förutsättningar att få vård på lika villkor utan också ett hot mot den medicinska forskningen och utbildningen samt sjukvårdens långsiktiga utveckling i Sverige. Det är anmärkningsvärt att propositionen inte ens behandlar frågan om hur forskning och utbildning kan komma att påverkas.

Universitetssjukhusen har en betydelse långt bortom den primära uppgiften att bota och lindra sjukdom. De spelar en central roll i samarbete mellan sjukvård, forskning och industri. Forskningstraditionen i Sverige är stark och hävdar sig väl internationellt. Det har medfört att Sverige är bra på att snabbt få ut forskningsresultat i vården som kan leda till nya behandlingsmetoder och läkemedel. Den biomedicinska sektorn är en viktig del av svenskt näringsliv i dag och bidrar till sysselsättning och tillväxt. Sverige exporterar i dag läkemedel för 60 miljarder kronor per år. Det är en bransch som bedöms ha stor utvecklingspotential samtidigt som den globala konkurrensen ökar. Därför behöver Sverige utöka och förbättra möjligheterna för forskning. För att lyckas med utbildning och forskning måste relationerna mellan akademi och vårdgivare vara långsiktiga. Det handlar om helt andra tidsperspektiv än kontrakt eller samverkansformer för sjukvård. Genom att öppna för utförsäljningen av universitetssjukhusen försämrar förutsättningarna för att bedriva konkurrenskraftig medicinsk utbildning och forskning i vårt land.

I Karolinska Institutets yttrande över promemorian Driftsformer för sjukhus skriver man att en sammanhållen universitetssjukvård är nödvändig för att säkerställa en internationellt högklassig forskning, utbildning och en fortsatt utveckling av nya läkemedel och nya behandlingsmetoder. Karolinska Institutet är i detta sammanhang en mycket viktig remissinstans. Regeringen borde ta KI:s åsikter i beaktande innan den fattar ett kortsiktigt beslut som kan få stora konsekvenser.

Sveriges universitetssjukhus är fortsatt viktiga för att skapa goda förutsättningar för den medicinska forskningen och utbildningen eftersom verksamheten bygger på långsiktiga relationer mellan akademi och vårdgivare liksom en nära samverkan. Om delar av universitetssjukvården läggs ut på entreprenad försvinner den sammanhållna universitetssjukvården. Erfarenheterna från Stockholms läns landsting som har en stor del av sin sjukvård

ute på entreprenad är enligt Karolinska Institutet att de privata entreprenörerna varit ovilliga att ta emot studenter för klinisk utbildning. Svensk sjukvård är beroende av att studenter får ordentlig praktik och att forskningsprojekt kan samla in data och prover från patienter. Sverige behöver utvidga och utveckla läkarutbildningen, inte försämra den genom att riskera sämre praktik. Detsamma gäller blivande sjuksköterskor, psykologer, sjukgymnaster m.m. som alla behöver kvalificerad handledning och allsidig klinisk praktik.

Universitetssjukhusen ska inte styckas av och bli ”vårdgallerior” med olika aktörer för varje specialitet. Förutsättningarna att bedriva konkurrenskraftig medicinsk utbildning och forskning är viktigare än en ideologiskt driven privatisering. Därför bör universitetssjukhusen även i fortsättningen bedrivas i offentlig regi och dagens lagstiftning vara kvar.

Mot bakgrund av ovanstående anser vi att socialutskottet bör tillstyrka motionerna 2006/07:So10 (v), 2006/07:So11 (s), 2006/07:So12 (s), 2006/07:So13 (s), 2006/07:So14 (s) och 2006/07:So15 (mp) samt avstyrka propositionen.